

РЕЦЕНЗИЯ

върху материалите за участие в конкурс за заемане на академична длъжност "доцент", област на висше образование 6. „Аграрни науки и ветеринарна медицина“, професионално направление 6.3. „Животновъдство“, научна специалност „Специални отрасли (пчели и буби)“, за нуждите на Катедра „Растителна защита“ към Агрономически Факултет, обявен с решение на АС на ЛТУ в Държавен вестник, бр. 102 от 08.12.2023 г. със срок два месеца и код на процедурата : AGR – AsP – 1123 – 120.

Кандидат за участие в конкурса е:

1. Гл. ас. д-р Цветелина Алипиева Николова

Рецензент: доц. д-р Ивона Василева Димитрова, доцент по ПН 4.3. Биологични науки от Лесотехнически университет – София, от Лесотехнически университет – София, определена за член на научното жури със заповед № ЗПС-66/14.02.2024 г. на ректора на Лесотехнически университет.

1. Кратки биографични данни за кандидата

По обявения конкурс кандидатства единствен кандидат - гл. ас. д-р Цветелина Алипиева Николова. През периода **1996 - 2005 г.** тя се обучава в Агрономически факултет на Лесотехнически университет – гр. София и се дипломира в съответствие с националната образователна класификация като **Магистър** по специалност „Агрономство“. От месец **ноември 2008 г.** до м. **октомври 2019 г.** заема длъжността „Асистент“ в катедра „Трайни насаждения и градинарство“, Агрономически факултет, Лесотехнически университет. Разработва дисертационен труд на тема **“Изменение на биологичните признаци при черничевата пеперуда под влияние на фуражи, събрани от райони с високо съдържание на тежки метали в почвата”** и през 2017 г. придобива образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Специални отрасли“ (Буби), професионално направление 6.3 „Животновъдство“. От м. **октомври 2019 г. е „Главен асистент“** в катедра „Растителна защита“ на Агрономически факултет при ЛТУ – София. Преподавателската и дейност е основно в област „Специални отрасли“ (Пчеларство и Бубарство) на студентите в ОКС „Бакалавър“ и ОКС „Магистър“, спец. Агрономство и Растителна защита, включваща извеждане на лекционни курсове и упражнения по дисциплините: Пчеларство, Бубарство, Опрашване на медоносните растения; Медоносни растения и пчелна паша и Почвено здраве, както и упражнения по дисциплините Основи на животновъдството и Частно животновъдство.

Гл. ас. д-р Цветелина Николова е член в следните комисии на на Агрономически Факултет – Комисия по атестиране, Комисия по учебна дейност и качество на обучението, Комисия по връзки с обществеността, Комисия за коригиране на техническите грешки и актуализация на учебните планове на ОКС Магистър и ОКС Бакалавър ПН 6.1. Растениевъдство и ПН 6.2. Растителна защита.

Гл. ас. д-р Цветелина Николова ползва английски и руски езици, а така също има добра компютърна грамотност.

2. Съответствие на подадените документи и материали на кандидата с изискуемите съгласно Правилника за РАС в ЛТУ;

Преставени са следните документи и материали от гл. ас. д-р Цветелина Алипиева Николова:

- Автобиография;
- Диплома за завършено образование ОКС Магистър специалност „Агрономство“;
- Диплома за защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“;
- Медицинско свидетелство;
- Свидетелство за съдимост;
- Удостоверение за стаж по специалността;
- Справка-самооценка за изпълнение на минималните наукометрични изисквания за Академична длъжност „Доцент“;
- Справка за приносите;
- Справка за публикации;
- Документи и писмени материали за други професионални и творчески дейности и изяви по смисъла на член 52;
- Информационна карта по образец на български и английски език.

Кандидатът гл. ас. д-р Цветелина Николова представя за конкурса за заемане на АД „Доцент“ в Лесотехнически университет – гр. София всички изискуеми документи съгласно член 59 т. 1-5 от Правилника за РАС в Лесотехнически университет – гр. София, въз основа на които изготвям своята рецензия.

3. Оценка на учебно-преподавателската дейност на кандидата

Гл. ас. д-р Цветелина Николова има над 15 годишен преподавателски стаж като асистент (11 г.) и главен асистент (над 4 г.) в Агрономически факултет на ЛТУ - София. При студентите от специалностите „Агрономство“ и „Растителна защита“ е водила лекции и упражнения по дисциплините Пчеларство, Бубарство, Опрашване на медоносните растения, Медоносни растения и пчелна паша и Почвено здраве, както и упражнения по дисциплините Основи на животновъдство и Частно животновъдство. Също така е извеждала учебни практики при споменатите специалности ОКС Бакалавър - по Пчеларство в майкопроизводно стопанство в Ловеч и по Бубарство - в Опитната станция по бубарство във Враца.

Гл. ас. д-р Цветелина Николова е автор на 6 учебни програми за ОКС „Магистър“ в областта на Пчеларството.

Кандидатът е научен ръководител на 9 успешно защитили дипломанта от ОКС „Бакалавър“, като 8 са разработвали теми в областта на пчеларството и 1 – в областта на бубарството.

4. Оценка на научната, научно-приложната и публикационната дейност на кандидата

Представената по конкурса публикационна дейност на кандидата по конкурса включва по показатели:

- **Показател А.** Дисертация и публикации свързани с дисертационния труд на кандидата – 3 броя, които не подлежат на рецензия. Това формира **50 точки**, които удовлетворяват изискванията на показателя.
- **Показател В 3.** Публикуваната монография „Медоносни растения и пчелна паша“, издадена през 2023 г., представлява хабилитационен труд на кандидата и осигурява необходимите **100 точки** по този показател.
- **Показател Г 7.** Представените публикации от научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни са **14 броя** и след редуциране на

- точките съобразно броя на съавторите, представляват **292,5 точки** за кандидата.
- **Показател Г 8.** Публикациите в научни нереферирани издания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове са **5 броя**, които след редукия носят на кандидата **15,8 точки**.
- **Показател Г се** формира от сумата на **Показател Г 7** и **Показател Г 8**, която е **308,3 точки**, което удовлетворява изискванията за минимално 200 точки по този показател.

Най-общо представените от кандидата публикации в научни списания могат да бъдат диференцирани като такива в:

- в чуждестранни реферирани издания - 7 броя;
- в български реферирани издания - 7 броя; и
- в нереферирани издания - 5 броя.

Публикации в сборници от научни форуми (5 броя) са от международни събития. От публикуваните 19 статии - 14 са на английски език и 5 - на български език.

Броят на съавторите в публикациите отразява участието на кандидата в създаването на тези работи, представените за рецензия материали показват, че значимата част от статиите са самостоятелни – 8 броя, с един съавтор - 4 броя, с двама съавтори - 4 броя и с трима и повече съавтори едва 3 броя.

Освен научни публикации гл. ас. д-р Цветелина Николова е представила и

- Ръководство по бубарство, което е издадено през 2020 г. в съавторство
- Ръководство по пчеларство, самостоятелно издадено през 2023 г.

Резултатите относно научната, научно-приложната и публикационната дейност на кандидата съответстват) и значително надвишават минималните изисквания на Правилника за ПЗРАС в Лесотехнически университет – София (общо 458, 8 точки), като личното участие на кандидата е значимо.

4.1. Участие в научни, научно-приложни и образователни проекти

Гл. ас. д-р Цветелина Николова участва активно като член на колективите на различни разработвани в ЛТУ проекти.

- *Международният проект*, в който участва е на тема “Подобряване на практическите умения на специалистите по градинарство в отговор на изискванията на Европейската зелена сделка“ по програма Еразъм.
- Кандидатът участва и в *три национални проекта*:
- *Първият от които е „Модернизация на висшето образование по устойчиво използване на природните ресурси в България“;*
- *Вторият - „Подкрепа за развитието на научния капацитет в Лесотехнически университет“*, по процедура BG05M2OP001-2.009 "Подкрепа за развитието на докторанти, пост докторанти, специализанти и млади учени"; и
- *Третият - „Студентски практики“*, чи4ято финансираща организация: Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейските структурни и иновационни фондове.
- *Други пет научни проекта са финансирани от Лесотехнически университет – София: Четири от тях са в областта на проучване на различни аспекти на производството на земеделската продукция и Един – е в областта на бубарството.*

Гл. ас. д-р Цветелина Николова е представила тези проекти по **Показател Е (E18.1-8 + E19.1)** като 140 точки.

По **Показател Е** са представени още както вече бе отбелязано и Ръководство по бубарство, което е издадено през 2020 г. в съавторство и Ръководство по пчеларство, самостоятелно издадено през 2023 г. (E23 1-2), което представлява **40 точки**.

И така общо по **Показател Е** кандидатът представя **180 точки**.

4.2. Характеристика на публикуваните научни резултати

Публикуваните научни работи могат да бъдат отнесени към две основни направления – Пчеларство и Бубарство.

Към направление **пчеларство** проучванията разглеждат следната проблематика:

Влияние на климатичните условия и пчелната паша върху силата и продуктивността на пчелните семейства.

Nikolova, Ts. 2022. Influence of climate conditions and bee grazing on the strength and productivity of bee families. Scientific Papers. Series D. Animal Science, Vol. LXV, No. 2, p.260-267.

Малинова К., К. Гургулова, И. Димитрова, Ц. Николова. (2006). Изследване на средовите фактори за медопродуктивността в района на УДПС „Петрохан“ с. Бързия. Управление и устойчиво развитие. 1-2 (14) с. 321- 325.

Проучване на яйценосна дейност на пчелните майки

Цветанов Ц., П. Христов, К. Малинова, Ц. Николова., (2013) Проучване на годишната яйценосна дейност на пчелните майки при различните системи кошери отглеждани в района на ИЖН-Костинброд. Животновъдни науки бр.4-5, с. 163-167.

Проблеми на хигиенното поведение при пчелите

Малинова К., К. Гургулова, С. Дарказанли, Ц. Николова. (2009). Проучване на часовата динамика на признаците, определящи хигиенното поведение при семейства на медоносната пчела (*Apis mellifera* L.) Сборник доклади от международна научна конференция. „Добри практики за устойчива земеделско производство“. с. 229-235

Проблеми при отглеждането на пчелите

Nikolova Ts., 2023 „Colony Collapse Disorder“(CCD). Причини за възникване. Обзор. Животновъдни науки, LX, Брой 60, No 2, с.16-22, Web of Science (2011-) (CABI)

Състояние на пчеларството в България

Nikolova Ts., I. Dimitrova, A. Teneva, 2023. The development of beekeeping in Bulgaria and the European Union in the last ten years. Животновъдни науки. 60, No 1, 2023, с. 37-45.

Николова Ц., Ц. Цветанов. 2020. Анализ на пчелни продукти добити в градска среда. Сборник от електронната юбилейна научна конференция с международно участие “Животновъдната наука-предизвикателства иновации, Институт по животновъдни науки- Костинброд с.192-202.

Проучване потенциала на медоносна растителност

Николова Ц., М. Михайлов, Д. Сербезова. Определяне на медопродуктивността на черешови сортове в Кюстендилски район. Evaluation of Honey Productivity of Sweet Cherry Cultivars in Kyustendil Region. Journal of Mountain Agriculture on the Balkans, 2023, 26 (1), 377-388 ISSN1311-0489 (Print)

Nikolova, D. Serbezova. Influence of Climatic Factors on the Honey-Bearing Potential of Apple Cultivars. Journal of Mountain Agriculture on the Balkans, 2023, 26 (2), 311-323 ISSN1311-0489 (Print) Research Institute of Mountain Stockbreeding and Agriculture, Troyan ISSN 2367-8364 (Online)

Nikolova. Ts., A. Petrova., A. Yordanova., (2018). Study of the honey productivity of some tree species. Scientific papers series d. Animal Science, Volume LXI, No. 2, 2018, 16-219.

Nikolova Ts., Petrova, V. 2023. The development of (*Crocus Sativus* L.) in the area of the city of Sofia. Scientific Papers. Series A. Agronomy. Scientific Papers. Series D. Animal Science. Vol. LXVI, No. 2, 2023 ISSN 2285-5750; ISSN CD-ROM 2285-5769; ISSN Online 2393-2260; ISSN-L 2285-5750

Nikolova Ts., 2023. Impact of climate factors on the honey-bearing quality of saffron crocus (*Crocus Sativus*). Scientific Papers. Series A. Agronomy. Scientific Papers. Series D. Animal Science. Vol. LXVI, No. 2, 2023 ISSN 2285-5750; ISSN CD-ROM 2285-5769; ISSN Online 2393-2260; ISSN-L 2285-5750

Николова Ц. 2023. Медоносни растения и пчелна паша. ISBN: 978-619-7703-33-7. Рецензенти: проф. д-р Калинка Гургулова, доц. д-р Ралица Балканска

В областта на Бубарството:

Прилагането на изкуствена храна за отглеждане на буби

Nikolova, Ts. 2021. Effects of extract *Origanum vulgare* L. on *Bombyx mori* L. added to with artificial food. Scientific papers series D. Animal Science, Vol. LXIV, , No 2, 2021, pp. 266-271, ISSN 2285-5750, ISSN CD-ROM 2285-5769, ISSN Online 2393-2260, ISSN-L 2285-5750.

Nikolova, Ts. 2020. Growing mulberry silkworm with artificial diet with added extract *Tribulus terrestris* L. Bulgarian Journal of Agricultural Sciences., 26 (5),2020, pp. 1041–1046 ISSN 0310-0351 – print, ISSN 2534-983X – online, (En)

Nikolova Ts., 2020. Effect of extract *Tribulus terrestris* L. and technological features of the *Bombyx mori* L. fed with artificial diet. Scientific papers series D. Animal Science, Vol. LXIII, No 2, 2020 , pp. 341-344, ISSN 2285-5750, ISSN CD-ROM 2285-5769, ISSN Online 2393-2260, ISSN-L 2285-5750.

Влияние на тежките метали върху развитието на *Bombyx mori* L.

Nikolova Ts., 2019. Influence of heavy metals on cocoon *Bombyx mori* L. Scientific papers series D. Animal Science, Vol. LXII, No2, pp. 176-179, ISSN 2285-5750, ISSN CD-ROM 2285-5769, ISSN Online 2393-2260, ISSN-L 2285-5750.

Nikolova Ts., Avramova K., Grekov D. (2017) Effect of some heavy metals on the major characteristics of silkworm *Bombyx mori* L., 8th Bacsa international conferens "Climate changes and chemicals – the new sericulture challenges" Azerbaijan., Pages 52-55.

Avramova K., D. Grekov, K. Malinova, Ts. Nikolova, (2013) Effect of the heavy metals Co, Pb and Cu on the basic biological characteristics of mulberry silkworm. 6 th bacsa international conference "Building Value Chains in Sericulture" Aprilq, Padua, Italiy, p. 314-318

Влиянието на климатични фактори върху развитието на черничевите насаждения

Nikolova, Ts., I. Jekova (2017) Effect of climatic factor on the sustainability of different varieties of mulberry grown in the valley of Sofia. Bulgarian Journal of Agricultural Sciences., 23(6) 2017, p, 964-967 ISSN 0310-0351 – print, ISSN 2534-983X – online, (En).

4.3. Отражение на научната дейност на кандидата в литературата (цитируемост)

Показател Д – е във връзка с представянето на цитиранията или рецензиите в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация или в монографии и колективни томове, което представлява интереса към изследванията на кандидата. Към този показател гл. ас. д-р Цветелина Николова е представила цитиранията на две свои научни публикации и двете публикувани в Bulgarian Journal of Agricultural Science, издание индексирано в Scopus, всяка от които с по две цитирания, което сумарно дава 60 точки. По този показател минималните изисквания са 50 точки, а са изпълнени **60 точки**.

4.4. Приноси в трудовете на кандидата (научни, научно-приложни, приложни)

Кандидатът гл. ас. д-р Цветелина Николова участва в конкурса с 19 публикации и една монография, от които 14 в реферирани издания, от тях - индексирани - 2 в Q3 на Scopus и 4 в Q4 на Web of Science. Представените статии са методично издържани,

получените резултати завършват с ясно формулирани изводи. В резултат гл. ас. д-р Цветелина Николова формулира приноси с оригинален, потвърдителен и научно-приложен характер. Като цяло приемам справката за приносите и мога да открия по-съществените:

I. Приноси с оригинален характер

1. Представена е монография, обобщаваща информация за медоносната растителност по сезони с цел създаване на условия за продължителна пчелна паша .
2. Извършена е оценка на медоносните ресурси в района на УОП „Враждебна“ – гр. София.
3. Проучено е въздействието на биовъглена върху медоносния потенциал на видовете *Cucurbita pepo var. giromontia*, *Vicia faba* и *Phacelia tanacetifolia Benth.*
4. Младите черешови насаждения в Кюстендилски район имат по-високо захарно съдържание в нектара.
5. При по-възрастните ябълкови дървета се наблюдава повишаване на захарното съдържание на нектара, а подложката ММ 106 повлиява положително захарното съдържание на нектара в сравнение с подложката М 9.
6. Шафрановият минзухар е добър източник на храна и мед в условията в района на гр. София.
7. Медоносната растителност около пчелините в районите на гр. Ихтиман и гр. Койнаре е достатъчна за развитието на пчелните семейства през целия пчеларски сезон.
8. Анализ на развитието на пчелните семейства е направен за учебно-опитния пчелин на УОГС“Петрохан” с. Бързия.
9. Проучена е възможността за развитие на пчеларство в градски условия, като е оценен медоносния потенциал на видове от сем. *Fabaceae*.
10. Пчелните семейства, отглеждани в кошери система Лангсрот Рут, доказано имат най-висока годишна активност на снесени яйца за трите пчеларски сезона в сравнение с останалите системи кошери.
11. Семействата на *Apis mellifera* L. са с висока степен на хигиенно поведение и почистват 50 % от убитите ларви до 6-я час.
12. Климатичните фактори (температура и влажност) са благоприятни за отглеждането на черница в Софийска котловина за производство на черничев лист.
13. Високото съдържание на тежките метали олово и цинк във фуража води до намалено тегло на пашкула, тегло на обвивката, дължина и тегло на нишката на копринената буба от хибридите Супер 1 × Хеса 2, Бакса 1 × Свила 2 и от породата Ком 1.
14. Високото съдържание на тежки метали потиска жизнеността, удължава се продължителността на ларвния период, добивът на пашкули намалява.

II. Приноси с потвърдителен характер

1. Проучени са факторите за Сидрома на празния кошер и е анализирано развитието на проблема у нас и в чужбина.
2. Потвърден е, положителният ефект на изкуствена храна с добавен екстракт от *Origanum vulgare* L. върху *Bombux mori* L. хибрид П1хVB1хН2хНВ2 чрез проява на по-добър растеж и развитие.
3. Луковиците от шафранов минзухар с размери до 30 mm водят до по-голям брой цветове на m² и по-висок общ добив на дъщерни луковици.
4. Потвърдено е, че копринените буби и пеперудите на *Bombux mori* L. възприемат добре изкуствена храна с добавен екстракт от *Tribulus terrestris* L. и оказват

- повлияване на скоростта на растеж и какавидиране. Активните вещества в растението имат положителен ефект върху организма на изследваните ларви.
5. Наличието на тежки метали оказва съществено влияние върху дължината и теглото на нишката и по-малко върху дължина на нишката и съотношението на коприната.

III. Приноси с научно-приложен характер

1. Проучено е състоянието, тенденциите и перспективите на пчеларството в нашата страна и в Европейския съюз през периода 2012–2021 г. Установено е увеличение на общия брой на пчелните семейства, производството на мед и професионалните пчелини.
2. Установено е, че градските условия са подходящи за развитие на пчелните семейства, тяхната силата и медопроодуктивност.
3. Доказано е, че условията в района на гр. София са благоприятни за отглеждане на шафранов минзухар, като медоносна култура

5. Оценка на личния принос на кандидата

В приложените справки за дейността на гл. ас. д-р Цветелина Николова става ясно, че тя има основен принос в планирането и реализирането на научните задачи, което доказва факта, че значимата част от статиите са самостоятелни – 8 броя, както и монографията, с един съавтор - 4 броя, с двама съавтори - 4 броя и с трима и повече съавтори едва 3 броя. Кандидатът участва активно в голям брой проекти по различни тематики, което демонстрира потенциал за реализация на научни изследвания.

6. Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки или въпроси към кандидата. Препоръчвам в бъдещата си дейност гл. ас. д-р Цветелина Николова да насочи своите усилия в конкретно научно направление с цел прилагане в практиката.

7. Лични впечатления

Имам дългогодишни впечатления от професионалната кариера на гл. ас. д-р Цветелина Николова. Гл. ас. д-р Цветелина Николова се отличава с постоянство в научната и преподавателската си работа, работи успешно в екип, стреми се към прилагане на иновациите в научната и преподавателската си дейност, взема участие в различни научни форуми. Тя е преподавател с призвание, доказала се е като курсов ръководител на първи курс Агрономство, подпомагащ активностите на студентите извън задължителните дейности – като например ежегодното и участие в Агрономическите игри от самото им създаване, в дейностите през Седмицата на гората и различни други извънаудиторни дейности.

8. Заключение

Основавайки се на направения анализ на научната, научно-приложната и преподавателската дейност на кандидата, считам че **ГЛ. АС. Д-Р ЦВЕТЕЛИНА АЛИПИЕВА НИКОЛОВА** отговаря на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилника на ЛГУ – София за неговото приложение, което ми дава основание да оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО** цялостната и дейност.

Позволявам си да предложа на уважаемите членове на Научното жури да гласуват положително, а на Факултетния съвет на Агронически факултет при Лесотехнически университет - София да избере ГЛ. АС. Д-Р ЦВЕТЕЛИНА АЛИПИЕВА НИКОЛОВА на академичната длъжност "Доцент" по дисциплината „Пчеларство“, Научна специалност „Специални отрасли (пчели и буби)“ ПН 6.3. Животновъдство.

Подпис на рецензента:

Рецензията е предадена на: 15.4.2024 г.